

Bijlage HAVO
2019

tijdvak 2

maatschappijwetenschappen

Bronnenboekje

Opgave 1 Nederland fietsland

tekst 1

‘Nederlanders zijn een onafhankelijk fietsvolkje’

Op 18 mei 2017 is het Fiets-naar-je-werk-dag. Nederlanders grijpen al bovengemiddeld vaak naar de fiets. Hoe komt dat eigenlijk? (...) NEMO
5 Kennislink vraagt het fietsexpert Adri Albert de la Bruheze van de Universiteit Twente. (...)

**Zowel Denemarken als Nederland zijn vlakke landen met relatief veel
10 fietspaden. Hangt de populariteit van fietsen daarmee samen met het fysieke landschap?** “Dat speelt wel een rol, maar is zeker niet allesbepalend. (...). Het hangt af van
15 heel veel factoren (...). In Nederland is het heel gewoon dat ook mensen met een hoge positie, zoals de minister-president en de koning, de tweewieler pakken. Op fietsen wordt
20 niet neergekeken als een vervoermiddel dat slechts goed is voor de armen en kanslozen zoals in sommige landen wel het geval is. (...) Maar ook politiek speelt een rol
25 en, daarmee samenhangend, verkeersbeleid.”

Kun je daar iets meer over vertellen? “Waar de fiets nu niet meer weg te denken is uit het
30 Nederlandse landschap, leek dit vervoermiddel aan het begin van de jaren zestig juist zijn langste tijd te hebben gehad. In (...) Nederland [werd], net als in andere Europese
35 landen, een beleid in gang gezet dat was gericht op de auto. (...)

Pas met de acties van de hervormingsbeweging in de jaren zestig en zeventig kenterde die
40 ontwikkeling langzaam. Een groeiend aantal mensen begon te protesteren tegen auto’s die hun woonwijken overnamen, en die de leefbaarheid en veiligheid aantastten. (...) Soms
45 gingen ze zelfs letterlijk op de vuist met automobilisten die hun straat binnenreden of hielden die aan terwijl ze schreeuwden: ‘Hé, mijn kinderen moeten veilig buiten kunnen spelen!’
50 Beleidsmakers begonnen naar deze eisen te luisteren. Ze legden meer fietspaden aan in de stad, in een poging het autogebruik terug te dringen.”

Hoe kwam het dat fietspaden in steden nog relatief zeldzaam waren? “Tot die tijd legde de overheid de meeste fietspaden aan langs snelwegen of anderszins langs
60 wegen buiten de stad. Dit had deels de prioriteit omdat het veel gevaarlijker is om langs wegen te fietsen waar auto’s hard mogen rijden. Een andere reden was dat het
65 beleid zich vooral richtte op fietsen als vrijetijdsbesteding – wat doorgaans buiten de steden, in de natuur, plaatsvond. Toen de infrastructuur voor fietsers binnen de
70 bebouwde kom geleidelijk aan verbeterd werd, werd de fiets snel populairder in de stad.” (...)

bron: www.nemokennislink.nl, 18 mei 2017

tekst 2

Hans Buiten, verenigingshistoricus van de ANWB:

“De verkeerskundigen waren in die tijd helemaal niet op zoek naar de
5 fiets, maar ze kwamen de fiets tegen. Ze waren geïnspireerd door de Amerikaanse wetenschappelijke aanpak van het verkeer: traffic engineering. En daar hoorde tellen
10 bij. Vervolgens werden op basis van de cijfers modellen gemaakt. De fiets kwam in beeld dankzij het tellen. Het

bleek dat er nog steeds veel fietsers rondreden en in sommige gebieden
15 werd zelfs massaal gefietst. De fietsers waren niet verdwenen, maar de auto’s waren erbij gekomen en die beheersten het beeld. En dat toegenomen autoverkeer leidde tot
20 meer verkeersonveiligheid. De beleidsmakers en de verkeerskundigen keken naar de cijfers en zagen dat er iets moest gebeuren.”

naar: www.fietsersbond.nl, 18 augustus 2015

tekst 3

Last van andere fietsers

Bepaalde gedragingen van andere fietsers dragen bij aan de drukte-
beleving. Storende factor is als meer mensen (...) naast elkaar fietsen.
5 Scholieren (...) vinden dat de lagere snelheid van andere fietsers veel
bijdraagt aan de drukte op het fietspad. Ook racefietsers hebben moeite met naast elkaar rijdende

10 fietsers en met fietsers die niet aan de kant gaan. Recreatieve fietsers aan de andere kant klagen over schreeuwende wielrenners en het
snelheidsverschil met racefietsers en
15 elektrische fietsers bij het inhalen. Allemaal gedragingen die het druktegevoel versterken.

bron: www.fietsberaad.nl, 22 september 2017

tekst 4

Ongelooflijk, maar er gaat niks mis in Shared Space

Het was gedoemd te mislukken: fietsers en voetgangers het zelf laten uitzoeken. En dan ook nog achter Amsterdam Centraal Station. Waar
5 ponten aanlanden, mensen haast hebben en lichtgeraakt zijn. Waar bovendien duizenden fietsers onderweg zijn van de ene kant van de stad naar de andere. Shared
10 Space, dat hippe, enge concept waar voorrang en regeltjes ontbreken, hier, op deze plek? Het kón niet goed gaan.

Maar het blijkt dus wel te kunnen.
15 Precies drie maanden nadat zo ongeveer alle verkeersborden werden weggehaald, drie maanden waarin fietsers het voor ongeveer honderd meter zonder fietspad
20 moeten doen, hebben geen noemenswaardige ongelukken opgeleverd. Eén botsing weet de gemeente op te diepen op basis van de camerabeelden: een fietser en

25 een snorfietser, waarbij de fietser ten val kwam. Eén! (...)

Allemaal alerte mensen, dat is eigenlijk waar het op neerkomt. Passanten, of ze nu lopend zijn of op
30 de fiets of de snorfiets zitten: ze letten op. Ze doen niet zomaar wat, ze kijken en handelen pas daarna. Het gevolg is, het klinkt tuttig, voorzichtigheid. (...)

35 Ook Ruwan Aluvihare is uitgesproken positief. De grote gemeentelijke voortrekker van het beginsel van Shared Space noemt de eerste ervaringen achter CS zelfs 'boven
40 verwachting'. "Het gaat zoals ik hoopte, beter zelfs. Mensen maken contact, kijken naar de mensen met wie zij de ruimte delen. Het maakt dat mensen weer mensen worden.

45 Alleen een enkele brommer of snorfiets scheurt er nog weleens doorheen. Voor de rest: heel erg goed."

Shared Space achter Amsterdam CS, waar veel soorten verkeer elkaar kruisen

bron: www.parool.nl, 27 februari 2016

Opgave 2 Aanpak Top600

---

tekst 5

De Aanpak Top600 samengevat

Pijler 1

We halen de daders van de straat.
(...) We treden consequent, snel en streng op tegen crimineel gedrag en brengen ze sneller voor de rechter.

5 (...) Dit bereiken we onder andere door:
(...)

- snelle aanhouding, voorgeleiding, berechting en consequent toezien op de executie van straffen
10 (...)

- verstoren, tegenhouden, actief benaderen en gericht toezicht door meer intensieve politiecontroles en integrale handhavingsacties
(...)

15 Pijler 2

We bieden een uitweg. We screenen alle daders zodra zij zijn aangehouden of veroordeeld op verstandelijke beperking, psychosociale problematiek, verslaving of een combinatie van

deze stoornissen. Tijdens en na de uitvoering van de straf bieden we op de persoon toegesneden zorg en begeleiding.

25 Dit bereiken we onder andere door:
(...)

- nazorg voor deze groep wordt onderdeel van de door de rechter opgelegde straf
(...)

30 - inzetten op opleiding, arbeid, stageplekken en wonen

Pijler 3

We richten onze aanpak ook op de broertjes en zusjes. We voorkomen ermee dat de broertjes afglijden naar de criminaliteit (...).

Dit bereiken we onder andere door:

- intensief toezicht en begeleiding door Jeugdzorg en Reclassering

40 - screening van de broertjes en zusjes
(...)

naar: gemeente Amsterdam, 2011

tekst 6

Zorg ervoor dat ze een ander denkkader krijgen

Geef jongeren het gevoel dat ze ergens bij horen. Dat is volgens ambulante werker Michael van der Steede een belangrijk uitgangspunt voor de hulp aan jongeren uit de Top600. Als ze zich gewaardeerd voelen, hebben ze minder snel de neiging om hun 'verkeerde' vrienden op te zoeken. Van der Steede werkt in Fasehuis 't Gein (...), waar jongeren met een licht verstandelijke beperking worden voorbereid op het zelfstandig wonen.

"We leren jongeren hier vaardigheden aan, zodat ze straks zelfstandig kunnen leven. Dat wil zeggen dat we ervoor zorgen dat ze een dagbesteding hebben, dat hun financiën op orde zijn, dat ze het huis schoonmaken en dat ze kunnen koken (...).

Een deel van de jongeren dat bij ons zit zijn jongeren uit de Top600. Het werken met die jongeren is extra ingewikkeld (...). Het belangrijkste (...) is dat je ze het gevoel geeft dat ze ergens bij horen. Dat vinden ze enorm belangrijk. (...)

Je zorgt ervoor dat de jongens weer normaal kunnen functioneren als je ze structuur biedt, ze een netwerk geeft en hun denkkader verandert. Die structuur bieden we net als we die de andere jongeren bieden. Door duidelijke afspraken te maken over

bijvoorbeeld schoonmaken en koken. Het bieden van een netwerk ligt wat ingewikkelder.

Ze hebben al een netwerk, maar dat is vaak niet het beste netwerk. Je moet ze dus los zien te krijgen van die slechte invloeden. Dat kan door ze een andere dagbesteding te bieden. (...) Als je daarmee zorgt dat ze zich gewaardeerd voelen, hebben ze niet de neiging terug te gaan naar hun oude vriendenkring. (...)

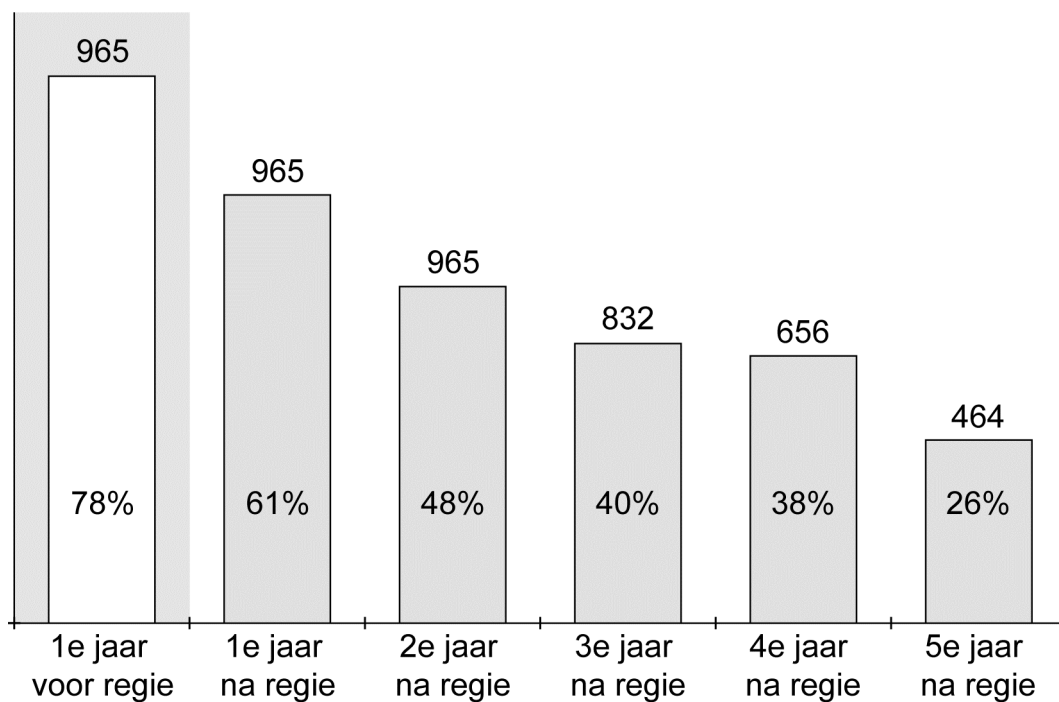
Als de jongeren hier komen, hebben ze vaak een 'air' van 'ikke, ikke en de rest boeit me niet'. Dat denkkader verander je door veel met ze te praten. Wat willen ze? Hoe bereik je dat? Wij geven de jongeren sociale-vaardigheidstraining (...) en we hebben themagesprekken over onderwerpen waar jongeren meer over willen weten of waar ze volgens het team behoefte aan hebben. (...) Het denkkader veranderen is een moeizaam proces en gaat vaak in kleine stapjes. Maar uiteindelijk zie je toch kleine veranderingen.

Weet je, deze jongens zijn hier als gevolg van onmacht, niet van onwil. Ze zijn opgegroeid in een omgeving waar ze bepaalde vaardigheden niet hebben geleerd. (...) Als je dat in je achterhoofd houdt, dan blijft dit werk de moeite waard."

bron: Jong aan de Amstel, Nieuwsblad over de jeugdzorg in de stadsregio Amsterdam, 2014

figuur 1

Aandeel personen met een dagvaarding per periode, met bijbehorende N

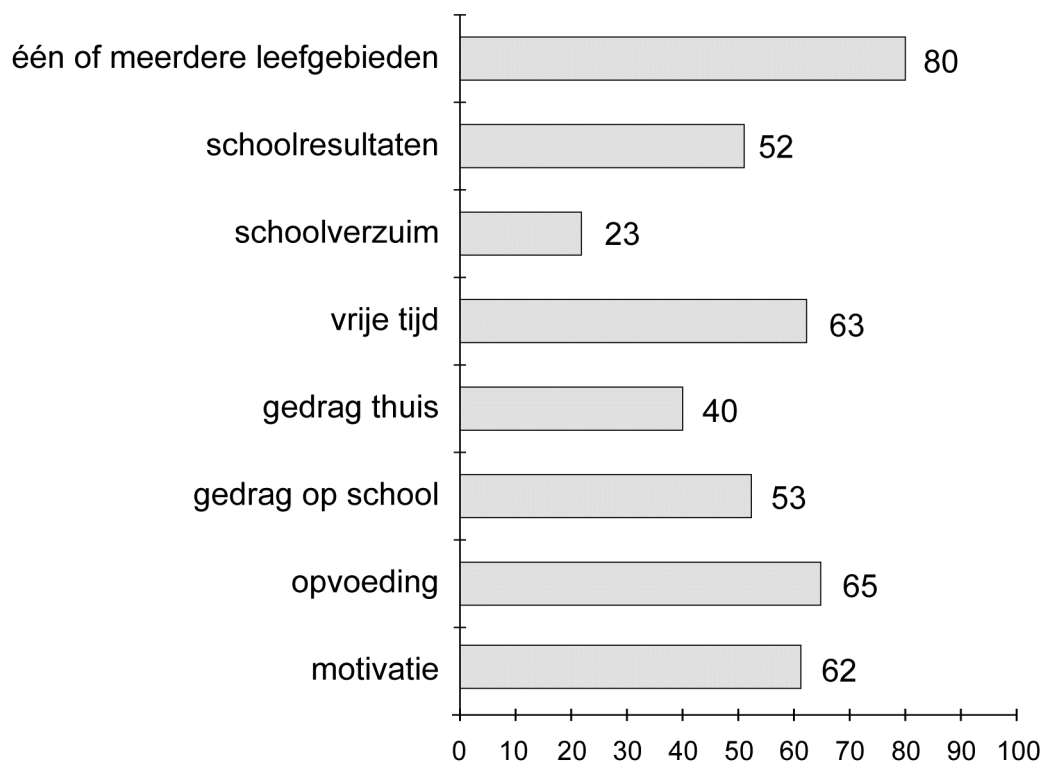
Toelichting

Figuur 1 toont het percentage van personen met een dagvaarding, onderverdeeld naar het aantal jaar dat iemand 'in regie is', dus onder de Aanpak Top600 valt. In het eerste jaar vóór regie had bijvoorbeeld 78% van de personen een dagvaarding op zijn naam staan. In het derde jaar nadat personen onder de Top600-aanpak vallen heeft 40% een dagvaarding op zijn naam staan. Omdat niet iedereen even lang in regie is, is per jaar het aantal Top600-persone n genoemd waarover de analyse is uitgevoerd.

naar: Effectmonitor Top600 2016, gemeente Amsterdam, 1 februari 2017

figuur 2

Percentage problemen bij de broertjes en zusjes op verschillende leefgebieden bij aanvang van de begeleiding

bron: Effectmonitor Top600 2016, gemeente Amsterdam, 1 februari 2017

Opgave 3 Opleiding, afkomst en de kans op succes

tekst 7

Het geheim van migrantensucces: familie

Onderzoeker Sara Rezai onderzocht hoe kinderen van laagopgeleide immigranten tóch maatschappelijk succes boeken.

- 5 (...) “Om mij heen zag ik migrantenkinderen die analfabete ouders hebben en goed scoren op een hbo-opleiding of op de universiteit. Ik dacht: Hoe doen ze dat?” (...)
- 10 Rezai keek naar de studieprestaties en de (goede) banen van kinderen van migranten uit Turkije en

Marokko. Ze zag onder meer dat laagopgeleide ouders tóch een belangrijke rol kunnen spelen in het succes van hun kinderen.

Ouders, ook als ze analfabeet zijn, kunnen hun kinderen steun geven. Die bestaat uit verschillende boodschappen die zij hun bewust of onbewust geven. Rezai noemt dat ‘familieboodschappen’.

Ze vond drie soorten familieboodschappen. De eerste is het
25 'gezamenlijke mobiliteitsproject'.
Ouders zijn naar Nederland gekomen om het hier beter te krijgen. Dat is niet altijd gelukt. Dat doel wordt dan doorgegeven aan de kinderen. Rezai:
30 "Ze zeggen: 'Zorg ervoor dat jij het in elk geval wel beter krijgt.'"

De tweede familieboodschap is het negatieve rolmodel dat ouders voor hun kinderen zijn. Ouders wijzen
35 daar vaak zelf op. Rezai: "Ze zeggen: 'Kijk, ik doe fysiek zwaar werk en krijg weinig geld en weinig waardering. Jij kan dat anders doen door je best te doen op school, door
40 te studeren, door te zorgen voor een diploma.'" Dezelfde ouders wijzen ook vaak op een positief rolmodel binnen de familie. Dat kan bijvoorbeeld een oom of een nicht
45 zijn die heeft gestudeerd en een mooie baan heeft. Rezai: "Ze zeggen: 'Kijk, het is je oom. Jij kan dit ook! Het zit ook in jouw genen.'"

De derde familieboodschap is de
50 vergelijking tussen het land van herkomst en Nederland. Ze wijzen erop dat in Nederland het onderwijs toegankelijk is voor iedereen. In Turkije en Marokko hadden ze niet
55 die kansen gehad. Rezai: "Ouders maken hun kinderen ervan bewust dat ze de kans om te leren moeten

grijpen om verder te komen."

(...)

Naast de steun van de ouders viel
60 iets anders op. Alle geslaagde kinderen van migranten kregen tijdens hun schoolloopbaan hulp van 'belangrijke anderen'. Dat kunnen leraren of docenten zijn, zegt Rezai.
65 Maar ook vrienden of hoogopgeleide familieleden. Zij onderkennen het talent van de scholier of student. Ze geven advies, zijn een soort coach, gunnen hun een stage of eerste baan
70 via hun netwerk.

Deze betrokken buitenstaanders leren hun ook de nodige subtiele etiquette en gewoonten: welk pak draag je, hoe gedraag je je in een
75 chic restaurant, wanneer ben je zakelijk afstandelijk, wanneer joviaal vriendelijk.

(...)

En de geslaagde migrantenkinderen zelf? Hadden die ook nog bepaalde
80 kenmerken? Ja, zegt Rezai. Behalve competent en deskundig zijn ze meestal optimistisch. En ze bleken zeer goed ontwikkelde sociale vaardigheden te hebben. Rezai: "Ze
85 zijn in staat om mensen te lezen. Ze weten feilloos in welke situatie ze welk grapje moeten maken, of juist niks zeggen. Ze hebben hulp altijd zelf moeten organiseren. Dan
90 ontwikkel je dat."

bron: www.nrc.nl, 8 november 2017